

RESSENYES

La ven del Regne. 600 anys de la Generalitat Valenciana. Volum I: Parlaments institucionals. València: Universitat de València, 2020, 127 pp.; volum II: Antoni Furió Diego, Lluís Guia Marín, Juan Vicente García Marsilla (ed.), ***La Generalitat Valenciana. Dels orígens a l'abolició.*** València: Universitat de València, 2021, 455 p.; volum III: Antoni Furió Diego, Juan Vicente García Marsilla (ed.), ***La Generalitat Valenciana. Espais i imatges de la Generalitat.*** València: Universitat de València, 2020, 323 pp.

Possiblement, els lectors illencs versats en la història institucional del regne de Mallorca, els que hi estam avesats o que en tenim coneixements més o manco amples, tendim a no tenir present una circumstància que, en principi, és ben coneguda. Em referesc a l'anomalia que suposa, amb relació a la resta de les entitats polítiques ibèriques de la corona d'Aragó, l'estructura política i institucional regnícola. Aqueix entramat es caracteritzava per la divisió del regne en tres universitats (la de Mallorca, la de de Menorca i la d'Eivissa), mancades d'assemblea comuna. De més a més, els organismes de representació de cada una eren d'origen o naturalesa municipal i estaven composts, a cada illa, per una assemblea o consell i per uns jurats amb unes atribucions que, de facto, depassaven les merament executives. A tot l'anterior s'afegia la manca de corts —no en crearen ni els monarques privatis ni els reis d'Aragó—, cosa que va determinar que les diferents universitats regnícules fossin convocades a corts generals com a part de la representació de Catalunya. Les diferents assemblees o consells illencs es reunien de manera periòdica i els seus jurats, sobretots els mallorquins, malavejaven per relacionar-se, mitjançant ambaixades, amb els diferents monarques, amb més o manco èxit segons l'època. Aqueixa estructura de base municipal —dominada a Mallorca per la ciutat, sobretot per la seva oligarquia— esdevengué, des de tot d'una, un mecanisme de representació permanent i amb una renovació reglamentada, però mancada de la capacitat de negociació que tengueren les corts.

Tot l'anterior pot causar, com dèiem, que els lectors illencs amb coneixements, sobretot, de la història institucional balear tenguem tendència a no parar prou esment a l'extraordinària importància que revestiren les corts i, posteriorment, les generalitats a la resta de les entitats polítiques ibèriques de la corona catalanoaragonesa. Ens referim, cal aclarir-ho, a les corts enteses com un espai de negociació entre els monarques i les diferents entitats polítiques de la corona. És el que la historiografia tradicional va definir com a *pactisme*: ajuts i donatius econòmics al rei a canvi de concessions, franquies i legislació privatives. Els monarques haurien intentat depassar les convocatòries de corts —i aqueix particular *quid pro quo*—, però, a partir de la segona meitat del segle XIV, les seves urgències econòmiques els obligaren a atapeir-les. Per mor d'això mateix hagueren de permetre, a cada un dels territoris ibèrics amb corts, l'establiment de comissions, integrades per diputats dels diferents estaments, que s'havien d'encarregar de la recaptació de les ajudes o donatius que havien promès les diferents entitats polítiques. Aqueix és l'origen de les anomenades diputacions del general o generalitats, nascudes amb competències que inicialment eren només recaptatòries, però que, de mica en mica, assumiren també funcions de representació política de cada una. De més a més, aqueixes comissions, que de tot d'una eren temporals, passaren a ser permanents. I això, amb unes formes de renovació dels càrrecs consolidades i amb unes funcions que

acabaren per regular-se, cosa que, en la pràctica, suposà la institucionalització definitiva de les generalitats com a òrgans permanents de representació politicoinstitucional i, per tant, amb una existència que restava al marge de la convocatòria de corts per part del monarca.

Aqueix procés, al regne de València, va culminar el 1418, quan es definí legalment —de manera definitiva, volem dir— la Generalitat del Regne de València. Amb motiu d'aquesta efemèride es va dur a terme, entre dia 21 i dia 28 d'octubre de 2018, un magne congrés titulat «La Veu del Regne: Representació política, recursos públics i construcció de l'Estat. 600 anys de la Generalitat Valenciana», organitzat per les cinc universitats públiques valencianes, que va tenir lloc a Alacant, Morella i València i que va comptar amb la participació d'aproximadament cent vuitanta investigadors de dins i fora de l'Estat espanyol.

El resultat d'aquest formidable desplegament de mitjans i recursos s'ha recollit, de moment, en tres volums diferents. El primer, *La veu del Regne. 600 anys de la Generalitat Valenciana. Parlaments institucionals*, recull parlaments i discursos de naturalesa institucional dels organitzadors i una crònica del congrés, en la qual, significativament, es fa referència a les peculiaritats del cas mallorquí.

El segon volum, *La Generalitat Valenciana. Dels orígens a l'abolició*, precedit d'un magnífic pròleg a càrrec del president del congrés, Antoni Furió, arreplega una bona partida de contribucions, referides a l'evolució històrica de la Generalitat, que comprenen diferents àmbits temàtics —com el legislatiu, l'institucional, la fiscalitat o el deute públic. Cronològicament abracen des dels orígens fins a la plena consolidació medieval de la institució, es detenen en els canvis que experimentà durant la monarquia dels Àustria fins a arribar a l'aboliment a conseqüència de l'aplicació del Decret de Nova Planta.

El tercer volum, *La Generalitat Valenciana. Espais i imatges de la Generalitat*, encapçalat per un excel·lent estudi introductori a càrrec del professor Juan Vicente García Marsilla titulat «La Generalitat i la seua imatge», es dedica precisament a analitzar això: la imatge que projectava —que volia transmetre— la Generalitat, des d'una perspectiva simbòlica i com a expressió del poder institucional.

Les diferents contribucions se centren, entre d'altres aspectes, en l'anàlisi arquitectònica del palau de la Generalitat valenciana i del procés de construcció i reforma de què fou objecte (acompanyat de treballs sobre els palaus de Barcelona i Saragossa), en l'estudi dels retrats dels reis de València i del reflex heràldic de l'afermament —simbòlic, també— de la institució, i com la Generalitat també participava de manera ben activa en un bon esplet de festivitats i actes públics, com en els que es duïen a terme quan el rei feia acte de presència a la urbs valenciana a l'hora de jurar-ne els furs.

En definitiva, tot plegat —no crec que en aquesta ressenya siga adequat ni just mirar de destacar uns treballs part damunt els altres— ens proporciona un cabal de coneixements d'una rellevància més que notòria per copsar l'esdevenir d'una institució que acabà per representar —amb tots els matisos que un hom vulga— tot el regne de València. Un regne que, recordem-ho, quan la Generalitat es consolidà definitivament (el 1418), ja s'havia convertit en l'entitat política més puixant de tota la corona d'Aragó ibèrica. Una cosa i l'altra —el desenvolupament econòmic i l'institucional— tenien relació? Com a mínim resulta suggeridor plantejar-s'ho. En tot cas, el regne de Mallorca era l'altra cara de la moneda i allà —ací— sí que és segur que la manca de cohesió institucional va ser una de les causes dels conflictes recurrents entre les diferents illes, i entre la ciutat i la Part Forana mallorquina, com també ho va ser, a partir de la segona meitat del segle XIV, del declivi illenc, que es va fer patent en les dificultats creixents per negociar amb la monarquia. Però això, vera és, és tota una altra qüestió.

Per acabar, només ens queda felicitar els organitzadors del congrés, les diferents universitats públiques valencianes i totes les institucions que el patrocinaren i que ara es fan càrrec de costejar aquesta publicació cabdal per a la història del regne de València i de tota la corona catalanoaragonesa, que esperam veure completada aviat amb la resta dels volums de les actes del congrés.

Antoni Mas i Forners
Universitat de les Illes Balears